

Министарство просвете,
науке и технолошког развоја

ISBN 978-86-7447-137-1

УЛОГА УЧБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

XXII НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
"ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА
И ШКОЛСКА ПРАКСА"

УЛОГА УЧБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

Уредници

Јелена СТЕВАНОВИЋ

Ана ПЕШИКАН

Младен РАДУЛОВИЋ

XXII НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
„ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА И ШКОЛСКА ПРАКСА“

Улога уџбеника у савременом образовању

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

Уредници

Јелена **СТЕВАНОВИЋ**

Ана **ПЕШИКАН**

Младен **РАДУЛОВИЋ**

15. децембар 2017. године
Учитељски факултет, Београд

■ ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Председник Програмског одбора

др Јелена Стевановић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

Чланови Програмског одбора

др Данимир Мандић, редовни професор
Учитељски факултет, Универзитет у Београду

др Снежана Маринковић, редовни професор
Учитељски факултет, Ужице, Универзитет у Крагујевцу

др Слободанка Гашић Павишић, редовни професор
Геронтолошко друштво Србије

др Ана Пешикан, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Сања Ђуровић, ванредни професор
Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу

др Исидора Јарић, ванредни професор
Филозофски факултет, Универзитет у Београду

др Сања Благданић, ванредни професор
Учитељски факултет, Универзитет у Београду

др Владан Јовановић, научни сарадник
Институт за српски језик САНУ

др Јадранка Милошевић, саветник координатор
Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

др Тања Шијаковић, саветник координатор
Завод за унапређивање образовања и васпитања, Београд

др Славица Јашић
Министарство просвете науке и технолошког развоја Републике Србије

др Гордана Степић
Министарство просвете науке и технолошког развоја Републике Србије

др Емилија Лазаревић, научни саветник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Снежана Мирков, виши научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Наташа Лалић-Вучетић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Николета Гутвајн, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Ивана Ђерић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Рајка Ђевић, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

др Нада Шева, научни сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

■ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Председник Организационог одбора

мср Младен Радуловић, истраживач сарадник
Институт за педагошка истраживања, Београд

■ ОРГАНИЗАТОРИ СКУПА

ИНСТИТУТ ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА

Добрињска 11/3 • 11 000 Београд • Србија
www.ipi.ac.rs

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Немањина 22-26 • 11 000 Београд • Србија
<http://www.mpn.gov.rs>

УЧИТЕЉСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Краљице Наталије 43 • 11 000 Београд • Србија
<http://www.uf.bg.ac.rs/>

ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Фабрисова 10/1 • 11 000 Београд • Србија
www.surs.org.rs

Објављивање ове публикације финансијски је подржало

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Напомена. Саопштења сарадника Института за педагошка истраживања представљају резултате рада на пројектима *Унапређивање квалитета и доступности образовања у процесима модернизације Србије* (бр. 47008) и *Од подстицања иницијативе, сарадње и стваралаштва у образовању до нових улога и идентитета у друштву* (бр. 179034) чију реализацију финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2011–2017).

ЗАСТУПЉЕНОСТ УЧЕНИКА ИЗ ОСЕТЉИВИХ ГРУПА У УЏБЕНИЧКИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА

Рајка Ђевић* и Ивана Ђерић

Институт за педагошка истраживања, Београд

Последњу деценију мењања нашег образовног система обележио је развој инклузивног образовања, којем се, као приоритетној области, поклањала значајна стручна, научна и медијска пажња. Поред великог броја истраживања која су била усмерена на проучавање различитих аспеката ове реформске иницијативе, приметно је да у нашем истраживачком простору недостају студије које су се бавиле значајем уџбеника за развој инклузивности у школама. Полазећи од тога, циљ рада јесте да се испита у којој мери су ученици из осетљивих група (ученици којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога потребна додатна подршка у образовању и васпитању) заступљени у уџбеничким илустрацијама. У истраживању је коришћена метода анализе садржаја, а јединицу анализе представљале су оне илустрације у уџбенику на којима су приказани ученици у различитим наставним, ваннаставним, школским и ваншколским активностима (нису анализирани илустрације на којима су се налазиле искључиво одрасле особе). Узорак истраживања чинила су четири уџбеника различитих издавача за наставне предмете Српски језик (Буквар за први разред основне школе) Свет око нас, Музичка култура и Енглески језик у првом разреду основне школе. На основу анализе илустрација које се налазе у поменутиим уџбеницима наметнула су се два кључна резултата: (1) ученици из осетљивих група присутни су само на оним илустрацијама које се налазе у оквиру наставних јединица које се директно баве правима ових ученика на доступност и једнакост у образовању и (2) ученици из осетљивих група нису присутни у илустрацијама у оквиру наставних јединица које се баве осталим темама из свакодневног живота, а које нису у директној вези са њиховим правима. Ови налази упућују на закључак да ученици из осетљивих група нису у довољној мери присутни у уџбеничким илустрацијама, те да анализирани уџбеници не обезбеђују овим ученицима довољну заступљеност у поређењу са ученицима из већинске популације. Да би се добила комплетнија слика везана за то колико су у уџбеничким

* rajkadjevic@gmail.com

илустрацијама и садржајима заступљени ученици из осетљивих група, неопходна је свеобухватнија анализа уџбеника на свим нивоима школовања. Уколико би се у уџбеницима различитих наставних предмета на свим нивоима школовања обезбедило веће учешће ученика/студената из осетљивих група, значајно би могло да се допринесе сензибилизацији различитих учесника образовноаспитног процеса за инклузивно образовање.

Кључне речи: уџбеник, уџбеничке илустрације, ученици из осетљивих група, анализа садржаја.

САДРЖАЈ

УВОДНА САОПШТЕЊА

- 7 **Ана Пешикан**
УЛОГА ИЛУСТРАЦИЈА У УЏБЕНИЦИМА
- 13 **Исидора Јарић**
ШТА ЈЕ ПОТРЕБНО ДА БИСМО ДОБИЛИ РОДНО СЕНЗИТИВНЕ УЏБЕНИКЕ?
- 17 **Јадранка Милошевић**
КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ У УЏБЕНИЦИМА ЗА СРЕДЊУ ШКОЛУ
- 21 **Јелена Стевановић**
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА У УЏБЕНИЧКОЈ ЛИТЕРАТУРИ ЗА СРЕДЊУ ШКОЛУ

УЏБЕНИК КАО РЕСУРС ЗА УЧЕЊЕ У 21. ВЕКУ

- 27 **Зорица Веиновић**
ФУНКЦИОНАЛНОСТ ПОЈМОВА О ПОРЕКЛУ МАТЕРИЈАЛА У УЏБЕНИЦИМА НАСТАВЕ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА
- 29 **Милена Миловановић**
ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА КРЕИРАЊЕ УЏБЕНИКА ЗА ГРУПНУ НАСТАВУ КЛАВИРА
- 31 **Наташа Лалић-Вучетић и Нада Шева**
ОДНОС ИЛУСТРАЦИЈЕ И ТЕКСТА У САВРЕМЕНОМ БУКВАРУ
- 33 **Нада Шева и Емилија Лазаревић**
УЛОГА БУКВАРА У РАЗВОЈУ ЧИТАЛАЧКИХ СПОСОБНОСТИ: АСПЕКТ РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ
- 35 **Јелена Станисављевић**
МАПЕ ПОЈМОВА У УЏБЕНИЦИМА БИОЛОГИЈЕ
- 37 **Николета Гутвајн**
УЏБЕНИК ИЗ УГЛА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 39 **Александра Р. Трбојевић**
МИШЉЕЊА УЧЕНИКА О УЏБЕНИКУ ПРИРОДЕ И ДРУШТВА – АСПЕКТ ДРУШТВЕНИ САДРЖАЈИ
- 41 **Јована Ђорђевић**
УЛОГА УЏБЕНИКА ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У МОТИВАЦИЈИ УЧЕНИКА ЗА КРЕАТИВАН РАД И РАЗВОЈ КРЕАТИВНОСТИ
- 43 **Мила Бељански и Руженка Шимоњи Чернак**
СУСРЕТ СА ДРУГОМ КУЛТУРОМ У УЏБЕНИКУ: АНАЛИЗА САДРЖАЈА ОСНОВНОШКОЛСКИХ УЏБЕНИКА

-
- 45 **Сања Ђуровић**
ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ НАУЧНОГ САДРЖАЈА У УЏБЕНИКУ
- 47 **Љубица Опарница и Милица Николић**
МИШЉЕЊЕ УЧИТЕЉА О КВАЛИТЕТУ САДРЖАЈА УЏБЕНИКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 49 **Биљана Сладоје-Бошњак, Ранка Перућица и Соња Каурин**
АНАЛИЗА ПРИМЈЕНЕ АРА (AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION) СТАНДАРДА У РАЗЛИЧИТИМ УЏБЕНИЦИМА МЕТОДОЛОГИЈЕ ПЕДАГОГИЈЕ
- 51 **Јелена Гркић Гинић и Маја Ђалић**
СТРУКТУРА И КАРАКТЕРИСТИКЕ УЏБЕНИКА ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ
- 53 **Слободанка Гашић Павишић и Маша Ђуришић**
САДРЖАЈИ О СТАРЕЊУ У УЏБЕНИЦИМА ОД ПРВОГ ДО ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У СРБИЈИ
- 55 **Снежана Радојевић**
МЕТАФОРА УЏБЕНИКА У СЛУЖБИ ОЧУВАЊА НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА
- 57 **Рајка Ђевић и Ивана Ђерић**
ЗАСТУПЉЕНОСТ УЧЕНИКА ИЗ ОСЕТЉИВИХ ГРУПА У УЏБЕНИЧКИМ ИЛУСТРАЦИЈАМА
- 59 **Милош М. Ковачевић**
(ДИС)ХАРМОНИЈА МЕТОДИЧКИХ И МЕТОДОЛОШКИХ ЛИНГВИСТИЧКИХ КРИТЕРИЈУМА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГА ЈЕЗИКА (НА ПРИМЕРУ СИНТАКСЕ)
- 61 **Драгана Цвијовић**
ПРЕДСТАВЉАЊЕ ЗБИРНИХ ИМЕНИЦА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА
- 63 **Владан Јовановић**
ГРАМАТИЧКА И ЛИНГВИСТИЧКА ТЕРМИНОЛОГИЈА У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА У СВЕТЛУ САВРЕМЕНЕ НАУКЕ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
- 65 **Виолета Влајковић Бојић и Јелена Стевановић**
УЏБЕНИК У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА: ПЕРСПЕКТИВА УЧЕНИКА ОСНОВНЕ И СРЕДЊЕ ШКОЛЕ
- 67 **Маријана Папрић**
СРПСКИ ЈЕЗИК У УЏБЕНИЦИМА РУСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ
- 69 **Дејан Јанковић**
АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ ДИГИТАЛНИХ/ИНТЕРАКТИВНИХ УЏБЕНИКА У НАСТАВИ
- 71 **Сања Филиповић и Војислав Илић**
ПРИМЕНА ДИГИТАЛНИХ УЏБЕНИКА И МУЛТИМЕДИЈАЛНИХ САДРЖАЈА У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ – ОБРАЗОВНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА
XXII научна конференција
„Педагошка истраживања и школска пракса“
УЛОГА УЏБЕНИКА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Издавач
Институт за педагошка истраживања, Београд

За издавача
Николета Гутвајн

Уредници
Јелена Стевановић
Ана Пешикан
Младен Радуловић

Технички уредник
Младен Радуловић

Тираж
150

Дизајн корица и графичка обрада
Бранко Цветић

Штампа
Кућа штампе плус

ISBN 978-86-7447-137-1